

Kanadagås

© Erik R. Lindström, Örnbo viltfakta 2007

Erfarenheterna från mincken och vildsvinet avskräcker. Nuförtiden är all införsel av främmande arter omgärdad av stränga restriktioner; detta för att undvika att nya arter kommer ut i naturen och ställer till problem. Så har det inte alltid varit. Man har till och med betraktat inplantering av nya arter som ett sätt att berika faunan,

En förutsättning för att en ny art skall kunna passa in i vår natur utan att ställa till problem, är att de resurser den utnyttjar — föda, häckningsplatser etc. — inte redan är upptagna av en inhemsk art. Man brukar säga att det måste finnas en ledig nish. Vidare får eventuella rovdjur inte gå för hårt åt arten under inledningsskedet när antalet individer är få om introduktionen skall lyckas. Men eftersom det ofta tar en tid för rovdjuren att få upp ögonen för en ny art och börja betrakta den som byte, är det senare sällan något större problem.

Kanadagåsen kommer som namnet säger från Kanada eller snarare Nordamerika, där den intog en central plats i många indianstammars försörjning. Idag kan man köpa indianernas geniala gåsvettar (modeller som lockar till sig verkliga gäss) gjorda av tamariskbuskar som souvenirer. Hit till Sverige kom kanadagåsen under första hälften av 1900-talet genom ett antal entusiasters, bl.a. Bengt Bergs, försorg.

De första utsättningarna gjordes på 1930-talet i Kalmarsund och i Lillfjärden vid Hudiksvall. Efter 30 år och ytterligare ett flertal utsättningar på nya ställen, bl.a. i Örebro och Västerås, beräknades beståndet till 1.500 fåglar varav 160 häckande par. Fåglarna var ännu begränsade till områdena just kring utsättningarna. Efter ytterligare 20 år, då beståndet ökade med ca 15% per år, omfattade artens utbredning nästan hela Götaland och Svealand samt Norrlands kustregioner. Idag uppskattas beståndet till ca 10.000 häckande par, och häckning har observerats så långt in i landet som i trakterna av Storuman i Västerbottens län.

Innan kanadagåsen kom hit fanns redan fjällgås, sädgås och grågås häckande i landet. Det var ännu gott om fjällgås i början av 1900-talet, men sedan dess har det bara gått utför med arten. Fjällgåsen hör givetvis till fjällvärlden och har inte mycket kontakter med kanadagåsen. Dess stora problem är dödlighet p.g.a. jakt och försämrade betesmöjligheter under flytt och i vinterkvarter bl.a. genom Ryssland och Kazakstan respektive i Grekland; något som gör att den kan vara utrotad som häckfågel i Skandinavien inom ett tiotal år.

Sädgåsen häckar längre ned i landet, i områden med myrar och småtjärnar, och lägger ofta sitt bo en bit ifrån vattnet. På senare år har kanadagåsens utbredning nått dessa trakter. Den senare föredrar dock större vattensamlingar där den kan häcka på någon holme eller liknande. Man räknar således inte med att någon allvarlig konflikt skall uppstå med den arten heller.

Grågåsen hade gått starkt tillbaka på grund av alltför hård beskattning under perioden före de första utsättningarna av kanadagås. Bengt Berg sysslade i själva verket även med utsättning av grågås. Grågåsen föredrar rika slättsjöar, även om den hos oss också håller till godo med den kargare skärgårdsmiljön längs östkusten. Kanadagåsen har utvecklats i en karg häckningsmiljö men klarar sig gott även i näringsrikare biotoper. Därtill kommer att kanadagåsen är mycket aggressiv mot andra gäss i närheten av sin häckningsplats. Man kunde således ha farhågor för att den mindre grågåsen skulle fått stå tillbaka i skuggan av kanadagåsens segertåg över landet. Så blev inte fallet.

Under den tid när kanadagåsen etablerade sig som vanlig häckfågel i Sverige, ökade grågåsen i nästan samma takt. År 1993 räknade man in 54.000 rastande grågäss i september. År 2004 var antalet uppe i 152.839. Uppenbarligen föreligger ingen allvarlig konkurrens mellan kanadagås och grågås heller.

Kanadagåsen söker liksom grågåsen sin huvudsakliga föda på land i form av gräs och örter. Den tar emellertid även grönalger, bandtång, nate m.m. ute på grunt vatten. Just det senare födovallet gör den bättre anpassad än grågåsen till karga urbergsmiljöer i vår östra skärgård. Där finns ofta inte mycket att hämta uppe på land.

Runt häckningsplatsen försvarar gåsparen områden där de inte tolererar andra gäss. Kanadagåsen försvarar ett större område gentemot individer av sin egen art än mot grågäss. Det innebär att grågässen kan finna ostörda platser i gränlandet mellan kanadagässens häckningsrevir. I t.ex. Kalmarsund häckar kanadagäss och grågäss tillsammans i stora kolonier. Toleransen mellan kanadagås och grågås kan till och med gå så långt att de bildar blandade par. Bastarder mellan dessa två arter är dock sterila.

Man kan således konstatera att kanadagåsen tycks ha varit en succé på flera plan och arten kan ur den aspekten sägas ha berikat vår fauna. Å andra sidan har dess framgång och relativa oskygghet också fört med sig problem. Främst handlar det om att den förorenar när den betar på gräsmattor nära vatten, d.v.s. badplatser.